КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник декана з науково-педагогічної та навчальної роботи
_____
«__» _____ 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Феномен етнічності в соціальному вимірі

для студентів

галузь знань	**03 Гуманітарні науки**
спеціальність	**032 Історія та археологія**
освітній рівень	**другий (магістерський)**
освітня програма	**Американістика та європейські студії**
вид дисципліни	**вибіркова**

Форма навчання	**Денна**
Навчальний рік	**2021/2022**
Семестр	**3**
Кількість кредитів ECTS	**3**
Мова викладання, навчання та оцінювання	**Українська**
Форма заключного контролю	**Залік**

Викладач: Конта Ростислав Михайлович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 2022/2023 н.р. _____(_____) «04» 04 2022р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____(_____) «__»___ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Конта Ростислав Михайлович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри етнології та краєзнавства

_____ (Капелюшний В. П.)

Протокол № 12 від «21» травня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією історичного факультету
Протокол № 7 від «26» серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії _____ (Терес Н. В.)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – дати студентам комплексне уявлення про етнічний аспект соціального життя людей, зокрема, розкрити вплив етнонаціонального фактору на різні сфери людської життєдіяльності починаючи із побутового рівня та закінчуючи етнічною специфікою політико-державних інституцій.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* взаємозв'язок етнічності з різними сферами соціального життя людини.
2. *Вміти* визначати етнічну специфіку соціокультурних відносин в сучасному світі та її значення в контексті процесу глобалізації.
3. *Володіти елементарними навичками* джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Забезпечення комплексного засвоєння студентами знань про механізм формування та функціонування етнонаціональних груп як структурних складових суспільства та суб'єктів соціального життя. Вивчення параметрів соціальної структури народів в етнічному вимірі. Аналіз ключових елементів етнічної культури різних етносів. Дослідження впливу зміни культурних складових етносу (зокрема, мови, традицій, релігії, тощо) на подальший розвиток етносоціального організму в контексті міжетнічних стосунків.

4. Завдання (навчальні цілі): формування цілісної системи знань про взаємозв'язок етнічності з різними проявами соціального життя людей. У результаті вивчення курсу студенти повинні ***засвоїти*** елементи науково-дослідної роботи, ***вміти*** пізнавати та пояснювати явища етносоціального характеру, аналізувати вплив етнічного фактора на соціальні та політико-державні інститути, набути навички роботи із науковою літературою, розуміти значення етнічності в сучасному світі.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		**Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання**	**Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)**	**Відсоток у підсумко-вій оцінці з дисципліни**
Код	**Результат навчання**			
1.1.	*Знати* предмет, завдання, категорії курсу «Феномен етнічності в соціальному вимірі».	лекція	Контрольна робота 1 (тест)	*5%*
1.2.	*Знати* теоретико-методичні засади етносоціологічних досліджень.	лекція	Контрольна робота 2 (тест)	*5%*
1.3.	*Знати* особливості протікання етнічних процесів.	лекція	Контрольна робота 1 (тест)	*5%*
1.4.	*Знати* етнічні чинники соціального розвитку.	лекція	Контрольна робота 2 (тест)	*5%*
2.1.	*Вміти* давати об'єктивну оцінку етнічним явищам та процесам.	Семінарське заняття	Усне опитування	*10%*
2.2.	*Вміти* аналізувати причини і	Семінарське заняття	Усне	*10%*

	наслідки міжетнічних конфліктів в історичній перспективі.		опитування	
2.3.	*Вміти* аналізувати етнічні процеси в сучасному світі.	Семінарське заняття	Усне опитування	*10%*
2.4.	*Вміти* досліджувати сучасні етнічні конфлікти.	Семінарське заняття	Усне опитування	*10%*
2.5.	*Вміти* виявляти фактори інтеграції та дезінтеграції в сучасних полі етнічних суспільствах.	Самостійна робота	реферат	*10%*
2.6.	*Вміти* з'ясовувати роль міграційних процесів на етносоціальні відносини.	Самостійна робота	реферат	*10%*
2.7.	*Вміти* виявляти етнічну складову життя сучасного суспільства та її влив на процес міжкультурної комунікації.	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота	Залік	*10%*
2.8.	*Вміти* застосовувати наукові методи до соціологічного розгляду етнічних явищ та процесів.	Лекція, семінарське заняття, самостійна робота	Залік	*10%*

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1, 1.3. – 10 балів / 6 балів.*

2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.2, 1.4. – 10 балів/ 6 балів.

3. Усне опитування з тем ЗМ 1: РН 2.1, 2.3. – 20 балів / 12 балів.

4. Усне опитування з тем ЗМ 2: РН 2.2, 2.4. – 20 балів / 12 балів.

5. Реферат (ЗМ 1): РН 2.5 – 10 балів/ 6 балів.

6. Реферат (ЗМ 2): РН 2.6 – 10 балів/ 6 балів.

7. Підсумкова контрольна робота (залік): РН 2.7, 2.8 – 20 балів / 12 балів.

* Максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання: залік.

7.2 Організація оцінювання:

- *форма оцінювання* – залік;

- *максимальна кількість балів, які може отримати студент* – 20 балів;

- *Оцінюються такі результати навчання студента як* вміти виявляти етнічну складову життя сучасного суспільства та її влив на процес міжкультурної комунікації; *Вміти* застосовувати наукові методи до соціологічного розгляду етнічних явищ та процесів.

- *форма проведення заліку* – письмова, *види завдань* – завдання, які потребують розгорнутих відповідей;

- *мінімальний пороговий рівень залікової оцінки, за якої залік вважається складеним* – **12 балів**.

Необхідна умова допуску до заліку: студент не допускається до заліку, якщо під час семестру набрав **менше, ніж 40 балів (критично-розрахунковий мінімум). Рекомендований мінімум допуску до заліку 48 балів.**

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний модуль включає в себе лекції, семінарські заняття та самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-10, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 11-21.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється під час семестрового оцінювання (контрольна робота, усне опитування, реферати) та підсумкового оцінювання (підсумкова контрольна робота (залік).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання максимум 80 балів; підсумкове оцінювання (залік) – максимум 20 балів).

Змістовий модуль 1 ***Етнічна специфіка соціальної структури суспільства***			*Змістовий модуль 2* ***Етнічні особливості соціальної комунікації***			***Залік***
40 залікових балів (максимум)			40 залікових балів (максимум)			20 балів (максимум)
Семінари	*реферат*	*модульна контрольна робота (тест)*	*Семінари*	*реферат*	*модульна контрольна робота (тест)*	
20 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	20 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	

Упродовж семестру оцінюється робота студента **під час кожного семінару** (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 0 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 1 бал;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування 1 бал
- вміння робити висновки 1 бал.

Реферати студент подає викладачеві не пізніше ніж за два тижні до проведення модульного контролю з відповідного Змістового модулю, зокрема Реферат 1 (остання декада жовтня) і Реферат 2 (остання декада листопада). Критерії оцінки реферату:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
- обґрунтоване розкриття проблеми 7-8 балів;
- тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування 5-6 балів;
- реферат переважно компілятивного рівня 3-4 бали;
- розкритий лише один окремий аспект теми 1-2 бали.

Теми рефератів з кожного змістовного модулю викладач пропонує студентам на першому занятті відповідного модулю: ЗМ1 – початок вересня; ЗМ2 – кінець жовтня.

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться ***модульні контрольні роботи*** **(МК),** зокрема, Контрольна робота ЗМ1 (кінець жовтня) і Контрольна робота ЗМ2 (кінець листопада).

МК проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 10 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 10 балів.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Заліковий білет містить два питання, відповідь на кожне з яких оцінюється від 0 до 10 балів. **Критерії** оцінювання відповіді на кожне із двох питань питання:

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми	10
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу	9
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання	8
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки	6-7
Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми	4-5
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі	2-3
Відповідь містить значні помилки елементарного рівня	1

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – **40 балів**, для одержання заліку необхідно у визначені викладачем терміни пройти співбесіду з пропущених тем семінарських занять для того, щоб набрати критичний мінімум і бути допущеним до складання заліку. **Рекомендований мінімум для допуску до заліку – 48 балів.**

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	24	24	12	60
Максимум	**40**	**40**	**20**	**100**

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
	ЗМ 1. Етнічна специфіка соціальної структури суспільства			
1.	**Тема 1**. Вступ до курсу «Феномен етнічності в соціальному вимірі».	1		3
2.	**Тема 2.** Співвідношення етносу та нації: етносоціологічний аспект.	1		3
3.	**Тема 3.** Сутність етнонаціональних спільнот.	1		3
4.	**Тема 4.** Етносоціальний аспект феномену етнічності.	1	1	3
5.	**Тема 5.** Проблема інтеграції поліетнічного соціуму: асиміляційна модель.	1		3
6.	**Тема 6.** Етносоціальні процеси в умовах політики мультикультуралізму.	1	1	3
7.	**Тема 7.** Етносоціальна стратифікація та статус етнонаціональних груп.	1		3
8.	**Тема 8.** Міжетнічні відносини як предмет етносоціологічного дослідження.	1	1	3
9.	**Тема 9.** Дослідження толерантності та конфліктності міжетнічних відносин.	1	1	3
10.	**Тема 10.** Етнос як об'єкт та суб'єкт політики.	1		2
11.	*Реферат з тем ЗМ 1*	-		1
12.	*Контрольна робота з тем ЗМ 1*	-	1	
	ЗМ 2. Етнічні особливості соціальної комунікації			
13.	**Тема 11.** Соціокультурна еволюція людини та розвиток цивілізації.	1		3
14.	**Тема 12.** Соціальна структура суспільства.	1	1	3
15.	**Тема 13.** Соціальний характер особистості.	1		3
16.	**Тема 14.** Кроскультурні дослідження етнічної специфіки соціальних спільнот.	1	1	2
17.	**Тема 15.** Життя після смерті: етнокультурні уявлення та сучасні дослідження.	1		3
18.	**Тема 16.** Етносемантика національних жестів.	1		3

19.	**Тема 17.** Етнічні особливості комунікації.	1	1	2
20.	**Тема 18.** Девіантна поведінка: транскультурні дослідження.	1		3
21.	**Тема 19.** Етноцентризм та культурний релятивізм.	1	1	2
22.	**Тема 20.** Етикетні особливості спілкування в різних народів.	1		3
23.	**Тема 21.** Зовнішній вигляд та «мова тіла» в міжкультурній комунікації.	-		2
15.	*Реферат з тем ЗМ2*	-		1
16.	*Контрольна робота з тем ЗМ2*	-	1	
	ВСЬОГО	**20**	**10**	**60**

Загальний обсяг *90 год.*, в тому числі:
Лекції – ***20 год.***
Семінари – ***10 год.***
Самостійна робота – ***60 год.***

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Альтермей Ж. Этнонационализм в Европе. – М., 2000.
2. Бандурка А. М., Друзь В. А. Этнопсихология. – Харьков, 2000.
3. Белик А. А. Культурология: антропологические теории культур. – М., 1998.
4. Диалоги об идентичности и мультикультурализме. – М., 2005.
5. Орлова Э. А. Введение в социальную и культурную антропологию. – М., 1994.
6. Сикевич З. В. Этносоциология: национальные отношения и межнациональные конфликты. – СПб., 1994.
7. Сикевич З. В., Крокинская О. К., Поссель Ю. А. Социальное бессознательное: Социологический и социально-психологический аспекты. – СПб.; М.; Нижний Новгород; Воронеж; Ростов-на-Дону: Питер, 2005.
8. Сирин А. Д. Специфика законов общества и их роль в регулировании общественных процессов. – Томск, 1979.
9. Bart F. (ed.) Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organization of Culture Differences. – Oslo, 1969.
10. Rothshild J. Ethnopolitics: A conceptual framework. – N.Y., 1981.

Додаткові:

1. Авксентьев В. А. Этническая конфликтология: в поисках научной парадигмы. Ставрополь, 2001.
2. Андерсон Б. Воображаемые сообщества. – М., 2001.
3. Арутюнов С. А. Народы и культуры. Развитие и взаимодействие. – М., 1989.
4. Бенедикт Р. Хризантема и меч. Модели японской культуры. – М., 2004.
5. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. – М., 1995.
6. Бромлей Ю. В. Этносоциальные процессы: теория, история, современность. – М., 1987.
7. Геллнер Э. Нации и национализм. – М., 1991.
8. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли. – М., 1990.
9. Кокшаров Н. В. Культура и этничность. – СПб., 1998.
10. Куропятник А. И. Мулькультурализм: проблемы социальной стабильности полиэтнических обществ. – СПб., 2000.

11. Лебедева Н. М. Межкультурный диалог. Тренинг этнокультурной компетентности / Н. М. Лебедева, О. В. Лунева, М. Ю. Мартынова. – М., 2003.
12. Машкова Н. Р. Межнациональное общение: методологические проблемы этносоциологических исследований. – М., 1990.
13. Минюшев Ф. И. Социальная антропология. – М., 2004.
14. Мнацакян М. О. Нации: психология, самосознание, национализм (Интегральная теория): Учеб. пособие по этносоциологии. – 2-е изд., доп., перераб. – М.: АНКИЛ, 1999. – 249 с.
15. Сорокин П. Человек, цивилизация, общество. – М., 1991.
16. Фомичев П. Н. Социологические теории национализма. – М., 1991.
17. Шпенглер О. Закат Европы. – М., 1990.
18. Шульга Н. А. Великое переселение: репатрианты, беженцы, трудовые мигранты. – К.: Ин-т социологии НАНУ. – 2002.
19. Этническая мобилизация и межэтническая интеграция / Сост. и отв. ред. М. Н. Губогло. – М., 1999.

10. Додаткові ресурси:

1. Плани семінарських занять з дисципліни «Феномен етнічності в соціальному вимірі». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: htpp://for.history.univ.kiev.ua.